

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Esityksessä kaavaillaan, että kotoutumis- ja lukutaitokoulutusta järjestettäisiin jatkossa vain työvoimakoulutuksena, jonka toteuttamisesta vastaa Työllisyysalue. Samalla esitetään purettavaksi vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen ohjaus- ja valtiosuusjärjestelmä. Tämä tulee jättämään koulutuksen ulkopuolelle siitä hyötyviä asiakasryhmiä. Esitys ei huomioi riittävästi syrjäseudulla asuvia sekä henkilöitä, jotka eivät kykene aktiiviseen työnhakuun tai joiden ei ole mahdollista sijoittua työmarkkinoille erilaisten haasteiden vuoksi.

Vapaan sivistystyön tuottama kotoutumiskoulutus on ollut pohjoisessa Keski-Suomessa korvaamaton. Jos tämä mahdollisuus jää jatkossa pois, niin sillä on kauaskantoiset vaikutukset harvaan asutulle alueellemme. On selvää, että lähiopetuksena tähän asti toteutetut kotoutumiskoulutukset lakkaavat ja siirtyvät verkkoon. Verkkokoulutus ei sovi läheskään kaikille - vuorovaikutus muiden kanssa jää pois, sosiaaliset taidot eivät pääse verkko-opetuksessa kehittymään ja kielen oppiminen on hidasta. Vapaan sivistystyön tarjoamana koulutuksiin on päässyt osallistumaan lähi- ja monimuoto-opetuksena. Erityisesti syrjäseuduilla koulutusten saavutettavuus, tasapuolisuus, etä- ja monimuotoratkaisujen mahdollisuudet sekä paikallisten tarpeiden huomioiminen ovat keskeisiä tekijöitä kotoutumisen onnistumiselle kokonaisuutena.

Pohjoisessa Keski-Suomessa on pystytty tuottamaan myös tehokasta lähiopetusta kotoutumiskoulutuksessa. Tämä on vapauttanut työllisyysalueen resursseja muuhun, kun vapaan sivistystyön toimijat ovat vahvistaneet kotoutumisen onnistumista.

Jos suomen kielen koulutukset järjestetään jatkossa vain työvoimakoulutuksena, palvelun kankeus ja byrokratia lisääntyvät joustavuuden kustannuksella. Uudistuksen tavoitteena on helpottaa myös

työssäkäyvien osallistumista suomen kielen opetukseen, mutta ilman vapaan sivistystyön oppilaitoksia tavoitteen saavuttaminen on todella haastavaa.

On olemassa suuri riski, että rahapulassa oleva työllisyysalue ohjaa kotoutumiskoulutuksiin tarkoitettuja varoja jatkossa esim. palkkatukeen, ja kotoutumiskoulutukset eivät toteudu tarvittavan laajuisina.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Kotoutumisen edistämiseen kohdistuvat merkittävät säästöt herättävät huolta. Rahoituksen vähentäminen voi heikentää alueellista yhdenvertaisuutta, mikäli palvelujen laatu, saatavuus ja henkilökohtainen ohjaus kärsivät. Rahoituksen keskittäminen ja leikkaukset voivat lisätä alueellisia eroja entisestään, sekä heikentää pienten ja haavoittuvien ryhmien palveluja.

Säästöt aiheuttavat kunnille riskin, että kotoutumispalvelujen laatu ja saatavuus heikkenevät. Säästötoimenpiteiden vaikutukset tulisikin arvioida huolellisesti erityisesti pienten ja harvaan asuttujen kuntien näkökulmasta. Uudistusten onnistuminen edellyttää riittäviä resursseja sekä toimivia yhteistyörakenteita kuntien, työllisyysalueiden, vapaan sivistystyön toimijoiden ja kolmannen sektorin välillä.

Kotoutumispalveluiden rahoituksen kokoaminen kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen voi heikentää rahoituksen läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta, erityisesti niissä kunnissa, joissa maahanmuutto on määrällisesti vähäistä mutta palvelujen järjestämisen yksikkökustannukset ovat korkeat pitkien etäisyyksien ja pienten ryhmäkokojen vuoksi.

Säästöt suomen kielen koulutukseen osoitetuissa varoissa ja kotoutumisen laskennallisissa korvauksissa vähentävät kunnan kykyä vastaanottaa pakolaisia ja maahanmuuttajia.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Hallituksen esitysluonnoksessa kotoutumislain muuttamiseksi korostetaan maahanmuuttajan velvollisuutta edistää omaa kotoutumistaan. Maahanmuuttajan tulee hakeutua ja osallistua kotoutumista edistäviin palveluihin, kuten kotoutumiskoulutukseen ja yhteiskuntaorientaatioon. Tätä pidämme kannatettavana esityksenä. Yhteiskuntaorientaatiosta esitämme, että se järjestettäisiin mahdollisuuksien mukaan jo vastaanottokeskuksissa. Yhteiskuntaorientaatioon osallistumisen tulisi olla velvoittavaa oleskelulupastatuksesta riippumatta, jotta varmistetaan maahan muuttaneiden riittävä ymmärrys oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisessa yhteiskunnassa.

On myönteistä, että työelämänäkökulmaa ja yksilön omaa vastuuta kotoutumisprosessista vahvistetaan. Tämä kuitenkin edellyttää alkuvaiheen kotoutumisen rahoituksen turvaamista, jotta kotoutumista edistävät palvelut voidaan järjestää todellista tarvetta vastaavasti. Uudistukset

todennäköisesti kasvattaisivat muun muassa monikielisen yhteiskuntaorientaation ja joustavien koulutusmuotojen tarvetta, erityisesti muiden kuin työnhakija-asiakkaiden osalta.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioon liittyvä alkuhaastattelu toteutettaisiin osana kotoutumissuunnitelman laadintaa. Tämä on yleinen käytäntö jo nykyisellään: työnhakijoille sekä työvoima ulkopuolisille laaditaan kotoutumissuunnitelma osana palvelutarpeen arviointia, ja suunnitelmaa muokataan tarpeen mukaan tulevilla tapaamisilla. Ehdotuksella ei siis olisi toivottua tehostamisvaikutusta.

Muut huomiot

Esityksen tavoitteena on keventää kuntien tehtäviä. Kuntien tehtäviin tehtävät vähennykset ovat kosmeettisia, eivätkä tosiasiaassa vähennä työtehtäviä tai niihin tarvittavaa rahoitusta. Palvelutarpeet, asukkaat ja palveluiden yhteensovittamisen tarve eivät katoa, vaikka lakisääteisyys poistuisi. Kotoutumista edistävät toimenpiteet vastaavat kasvavaan tarpeeseen, tukevat kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, eikä näistä voida vähentää resursseja tai rahoitusta.

Kotoutumispolitiikan keskeinen haaste on tasapainon löytäminen tehokkuuden, velvoittavuuden ja inhimillisyyden välillä. Kotoutuminen ei ole pelkästään työmarkkinoille integroitumista, vaan myös osallisuuden ja kuulumisen rakentumista yhteiskuntaan.

Tähän asti vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat voineet huomioida myös työnantajien tarpeet ja työllisyyden suomen kielen koulutusten järjestämisessä. Kotoutumiskoulutuksia on voitu räätälöidysti järjestää tähän asti esimerkiksi talvella, kun kausityöt ovat päättyneet. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on myös kannustettu työllistymiseen ja järjestetty työssäoppimista.

Jos suomen kielen koulutus järjestetään samansisältöisenä ja standardoituna ulkoisen järjestäjän kautta, ei paikallisella tasolla voida tehdä tähdennyksiä opetukseen paikalliset tarpeet huomioiden. Suomen kielen koulutuksen yhteydessä on voitu tarvittaessa järjestää mm. digitaitojen opetusta, CV-työpajaa ja työnhakuinfoja.

Nissinen Eino
Karstulan kunta